Hrana saga hrings

Index

Hrana saga hrings

1. kafli - Frá Gnúpa-Bárði ok sonum hans

Bárðr hét maðr, sonr Heyangrs-Bjarnar hersis úr Sogni. Hann fór út til Íslands í landnámatíð ok nam Bárðardal allan frá Kálfborgará til Svartár beggja vegna. Hann bjó at Lundarbrekku. Hans synir vóru þeir Þorsteinn ok Sigmundr, Nefsteinn ok Egill.

Bárði þótti eigi viðra vel í dalnum ok eirði því ekki þar til lengdar. Eitt vor sendi hann syni sína suðr yfir heiðar at forvitnast, hversu þar félli út veðráttufar. Var þat um gói. Kómu þeir aftr at hálfs mánaðar fresti ok létu vel af landi. Fundu þeir þá góubitla ok annan gróðr. Annat vor tók Bárðr sik upp með allan sinn varnað ok fór suðr Vonarskarð, þar nú heitir Bárðargata. Hann nam síðan Fljótshverfi ok bjó at Gnúpi, ok var hann því Gnúpa-Bárðr kallaðr.

En Egill, sonr Bárðar, bjó eftir at Lundarbrekku. Hann átti Salgerði, dóttur Þóris snepils at Lundi. Þeirra sonr var Hrani hringr, sem því var kallaðr hringr, at hann hafði rauðan hring á vinstri kinn. Hrani var snemma gerviligr ok inn mesti maðr.

2. kafli - Útkoma Helga króks ok landnám

Maðr er nefndr Helgi krókr, sonr Goðlaugs Ásgeirssonar úr Sogni. Hann fór frá Suðreyjum til Íslands ok hélt skipi sínu í Skjálfandafljótsós. Hann var skyldr Agli á Lundarbrekku ok Þorsteini í Reykjahlíð. Helgi reið frá skipi sínu at Lundarbrekku. Þeir feðgar tóku vel við honum, ok var hann þar um hríð.

Eitt sinn kom hann at máli við Egil, at hann vildi staðfestast þar í dalnum, en þá var allr Bárðardalr byggðr.

Egill mælti: "Hugat hefi ek at bólfestu hér fram til dala, ok er víða mjök byggiligt, ok skaltu eiga land allt milli Skjálfandafljóts ok Mjóadalsár fram til Sanda."

Eftir þetta riðu þeir Egill ok Helgi krókr at heiman ok skoðuðu landit ok kölluðu Króksdal fram með fljóti. Helgi reisti bæ á Króksdal ok kallaði Helgastaði. Hann átti konu þá, er Hallveig hét.

Mikill vinskapr var með þeim Hrana hring ok Helga krók, ok var hann oft með Helga. Gaf Helgi honum marga ágæta gripi, meðal hverra var sax eitt, it bezta þing. Nú líða svo fram tímar, at eigi bar til tíðenda.

3. kafli - Hrani hefndi Vakrs ok vó Sigfús

Þat var eitt haust, at menn skyldu leita geldfjár síns til fjalla. Vakr hét einn sauðamaðr Helga, er í fjárleit fór ásamt öðrum. Hrani fór líka. Þeir áttu fjallgöngur saman við Mývetninga. Þá bjó Gauti á Gautlandi. Hjá honum var þá maðr, er Sigfúss hét, mesta illmenni ok sýndi mörgum ójöfnuð sinn. Hann fór ok í fjárleit með Mývetningum.

Svo bar til, at þeir hittust, Vakr ok Sigfúss, ok gengu saman um hríð, þar til þeir hittu sauðahóp ok eltu hann lengi dags, unz þeir kómu at gjá einni. Þar náðu þeir sauðunum ok könnuðu þá. Átti Helgi krókr sauðina. Meðal annarra var þar einn sauðr öðrum stærri, er Vakr átti sjálfr. Sigfúss falar sauðinn ok kveðst jafnvel vilja hafa hann fyrir ómak sitt. Vakr færðist undan ok vildi eigi láta sauðinn. Kífuðu þeir nú um þetta, þar til Sigfúss hefr upp öxi sína ok höggr til Vakrs, svo í heila stóð.

Í því kom Hrani ok förunautar hans ok sjá, hvat um var, at Vakr er veginn. Spyrr nú Hrani Sigfús, hverju þetta sæti, en Sigfúss segir slíkt er var af viðskiptum þeirra.

Hrani mælti: "Víða kemr fram ójöfnuðr þinn ok illmennska, ok vil ek nú hefna hans á þér."

Sigfúss mælti: "Eigi mælist ek þá undan þér," ok hleypr at Hrana ok höggr til hans með öxinni, en hann brá skildi fyrir sik. Kom þá höggit utan á hnét ok renndi út af. Varð þat allstórt sár. Nú höggr Hrani aftr til Sigfúsar saxinu Helganaut. Kom þat högg á handlegginn ok nam brott öxlina við síðuna, ok féll hann at vonum dauðr niðr.

Varð nú mikill krytr um þetta milli Mývetninga ok Hrana. Heygðu þeir þar Sigfús. Ok eftir þetta sneru menn til byggða með fé sitt, er fundit höfðu.

4. kafli - Auðr á Gautlandi græddi Hrana

Nú ríðr Hrani hringr at Mývatni til Þorsteins, frænda síns, í Reykjahlíð. Tók Þorsteinn honum vel ok spyrr tíðenda. Hrani sagði slíkt er til bar um vígin ok bað hann nú ásjár.

Sýndi Hrani Þorsteini sár sitt ok kvaðst heyrt hafa, at kona Gauta á Gautlandi væri inn bezti læknir. "Vildi ek, at þú færir með mér þangat ok friðmæltumst við Gauta mín vegna um víg Sigfúsar."

Þorsteinn svarar: "Vel er þat, frændi, þó ek tali þínu máli við hann um sættir. Hann er líka vinr minn ok góðr drengr, ef vel er leitat."

Ok eftir þetta riðu þeir báðir at Gautlandi ok fundu Gauta í útiskemmu sinni. Hann heilsar þeim Þorsteini vel ok spyrr tíðenda.

Þorsteinn mælti: "Erendi á ek við þik, Gauti, ok er þér þat at segja, at Sigfúss, heimamaðr þinn, er veginn af Hrana hring, frænda mínum."

Sagði Þorsteinn öll viðskipti þeirra ok kvaðst vilja koma á sættum mini Gauta ok Hrana, tekr nú upp fingrgull ok bað Gauta at þiggja.

Bónda leizt vel á hringinn, tók við ok mælti: "Illa tókst þetta til, því þó Sigfúss þætti ódæll við flesta, reyndist hann mér trúr, en sökum vináttu okkar mun ek eigi til eftirmála sækja um vígit."

Þökkuðu þeir honum orð sín, ok sýndi Hrani Gauta sár sitt ok kvaðst heyrt hafa, at Auðr, kona hans, væri bezti læknir. "Vildi ek dvelja hjá þér um hríð," segir hann, "meðan hún gerði at sárinu."

Gauti lofaði því, ok varð Hrani eftir, en Þorsteinn fór heim í Reykjahlíð. Nú skoðar Auðr sárit, ok var þat mjök vont. Var hann þar tvo mánuði til þess, at hann var nær fullgróinn, ok fór síðan heim aftr til föður síns. Bar nú eigi framar til tíðenda at sinni.

5. kafli - Hróaldr vó Gauta ok féll fyrir Hrana

Hróaldr galti hét maðr. Hann bjó á Torfastöðum í Vopnafirði. Hann var bróðir Sigfúsar, er Hrani drap, hroðamaðr mesti ok illr viðrskiptis. Átti hann ok sökótt víða. Frétti hann nú fall bróður síns ok varð mjök illa við, heitir nú at hefna. Býr hann sik nú at heiman við sjaunda mann ok fór um fjall vestr allt at Mývatni. Var þat næsta sumar eftir fall Sigfúsar. Koma þeir síð dags at Gautlandi. Gauti var í túni ok húskarlar þrír. Gauti heilsar Hróaldi ok bauð gisting um nóttina.

Kvaðst Hróaldr þat þiggja mundu. "Hefi ek," segir hann, "erendi við þik, eða er Sigfúss, bróðir minn, hér?"

Gauti mælti: "Eigi er hann hér." Ok segir hann nú Hróaldi galta allan málavöxt ok býðr honum fébætr fyrir Sigfús vegna Hrana hrings.

En Galti kvaðst ekkert þiggja vilja utan líf Hrana, - "ok vildi ek, at þú vísaðir mér leið til Hrana ok styrktir mik at hefna bróður míns."

Gauti svarar: "Aldri styrki ek til at vinna á Hrana, ok býð ek enn bætr fyrir hann, ella geng ek í lið með honum."

Galti svarar: "Hrakliga ferr þér at máli eftir Sigfús. Var hann þó með þér vel ok lengi ok vann dyggiliga, en nú viltu engu slíkt umbuna, þat er eigi neinu sé vert, ok er makligt, at þú njótir þess at nokkuru."

Reiðir hann nú upp öxi ok hjó til Gauta, en Gauti brá sér undan, ok missti hann höggsins. Spjót stóð í túninu, ok grípr Gauti þat ok skýtr at Galta, en hann brá skildi fyrir ok sakaði eigi. Nú hlaupa hvorirtveggju til vopna, ok sótti Hróaldr mjök fast at Gauta, ok lyktaði svo, at Gauti féll ok einn húskarl hans.

En hina tvo tóku þeir, ok hét Galti þeim fé, ef þeir vísuðu þeim trúliga leið til Lundarbrekku, en þrælarnir lofuðu því, ok lét Galti annan þeirra fara undan ok njósna, hvort Hrani væri þar. Þrællinn fór ok varð varr við, at Hrani var eigi heima. Hafði hann verit með Helga krók um tíma. Lét nú þrællinn Galta vita þetta, ok ríða þeir nú leiðar sinnar níu saman, ok vísuðu þrælarnir honum veg allt at Skjálfandafljóti ok yfir þat á Hrafnabjörgum. Ríða þeir fram Króksdal, þar til þeir litu, hvar viðarhlöss mörg vóru. Þar sjá þeir ok þrjá menn. Einn þeirra leizt þeim vaskligr. Hann gengr til Hróalds, heilsar honum ok spyrr at nafni, en Galti sagði it sanna ok spyrr, hvat hann heiti. En maðr sá, er fyrir var, kvaðst Hrani heita ok vera sonr Egils á Lundarbrekku.

Galti mælti: "Vel berr nú í veiði, at vit hittumst hér, ok er ek bróðir Sigfúsar, er þú drapst í fyrra sumar, ok kom ek nú at hefna hans á þér. Hefi ek nú drepit Gauta á Gautlandi ok einn þræl hans, en tveir fylgja mér til þín hingat, ok muntu nú fá sömu laun sem hann."

Hrani svarar: "Eftir áttu at afgreiða mér þau, ok þessliga lízt mér þú sjálfr sem feigð kalli at þér, þar þú hefir mik heim sóttan í þeim hug, ok muntu segja mér viðskipti ykkar Gauta, áðr þú leggr mik at velli."

Galti segir frá it sanna þar um ok mælti síðan: "Sé nú framar dugr í þér en merbikkju roskinni, þá hefndu hans nú."

Hrani mælti: "Vit skulum báðir reyna með okkr, en menn vorir sitji sjá, því ójafnt er liðit."

Galti svarar: "Njóta mun ek liðs míns, ok bleyðist þú mjök, ok finnst mér sem þú sért nú feigr"

"Svo ferr sem auðnar," segir Hrani. "Lízt mér þú duglauss, þar þú vill níðast á mér, ok mun ek eigi undan renna."

Hann hafði hjá sér sverðit Helganaut ok skjöld sinn, ok er þat nú fyrst hér eftir, at Galti leggr spjóti sínu í gegnum annan fylgjara Hrana, svo at hann féll dauðr niðr.

Þá mælti Hrani: "Saklauss var þessi við þik, ok réðstu nú á lægsta garð, en efar þik at gangs á móts við mik."

Galti mælti: "Slíka för muntu fara sem fylgjari þinn."

Ok í því hleypr hann at Hrana ok leggr í skjöldinn með spjótinu, en Hrani bar af sér ok varð eigi sárr. Þá höggr Hrani til Galta í skjöldinn ok klauf hann. Fekk hann ok sár á lærit. Nú eggjar hann menn sína at sækja at Hrana. Þjóta þeir nú í ákafa allir ok sækja at Hrana. Drepr hann þar nú fjóra af þeim, en Galti hopar undan.

Þá mælti Hrani: "Nær máttu nú gangs verða, ef þú hyggr at hefna bróður þíns á mér, ok er þér ekki sæmd í at eggja aðra, en þora hvergi sjálfr nærri at koma."

Þá sagði Galti til manna sinna: "Sækjum nú allir í senn at honum ok látum eigi spyrjast þá skömm, at undan snúi jafnmargir menn einum manni."

Var nú sá inn annarr förunautr Hrana ok svo fallinn. Nú hamast Hróaldr, hleypr at Hrana ok höggr í skjöld hans. Þat högg skaðaði skjöldinn lítit, en Hrana ekkert. Hrani hjó á móti, en Galti hopaði undan, ok í því hjó Kári, einn fylgdarmaðr hans, til Hrana. Þat högg lenti á sverðinu, svo þat féll ór hendi Hrana, en eigi særðist hann. En með því hann var mjök fimr ok handheppinn, náði hann sverðinu upp aftr ok hjó til Kára á handlegginn, svo af fór, ok kom saxit á lærit, svo hann féll. Nú sækja hinir at honum allir í senn, en hann verst vel ok drengiliga. Drepr hann nú enn tvo af þeim, ok í því bili hleypr hann at Galta ok hjó í höfuð honum ok klauf hann í herðar niðr. Féll hann nú dauðr, en sá, sem eftir stóð, bað Hrana um líf. Var þat annarr þræll Gauta, sem fyrr var getit. Var nú Hrani móðr mjök, en lítt sárr. Hvílist hann nú um stund ok spyrr þrælinn, hvat títt var um fall Gauta.

6. kafli - Hrani fekkst við Nípu tröllkonu

Litlu síðar kemr Helgi krókr með fjórða mann. Hafði hann fregnat af smalamanni, at Hrani mundi liðs þurfa. Varð nú fagnaðarfundr með þeim, ok sögðu menn, at þvílíkr maðr mundi eigi vera á þeim dögum þar nálægt sem Hrani at afli ok fimleik. Var nú Kári eigi út af dauðr, ok hjó Hrani af honum höfuð. Svo dysjuðu þeir Hróald galta ok fylgjara hans þar í einum hól, er síðan nefnist Galtahóll, fóru síðan heim til Helgastaða með viðarhlössin. Ræmdist þetta víða um sveitir.

Eigi er getit, at nein eftirmál yrði af falli Galta, þar hann átti eigi frændr mjök nána sér. Þar með var hann ok óvinsæll mjök.

Sat nú Hrani hjá Helga um hríð, ok bar eigi til tíðenda. Helgi var mesti búsýslumaðr. Átti hann gott bú ok fé margt. Hann hafði selstöðu sína fyrir austan Skjálfandafljót.

Eitt sumar bar svo til, at smalamaðr kom eigi heim at selinu um morguninn, ok leið svo dagrinn ok nóttin.

Nú láta griðkonur segja Helga, at smalamaðrinn sjáist hvergi, en fé hafi allt heim komit. Undrast nú menn yfir því, ok sendir nú Helgi tvo menn at leita hans. Þeir fóru af stað ok leituðu fram til fjalla í þrjá daga ok fundu hann eigi, ok var svo hætt þessari leit ok settr annarr smali at gæta fjárins. Nú leið hálfr mánuðr til þess, at hann hvarf, ok var hans einnig leitat, ok fannst hann eigi heldr en inn fyrri. Stórum undrar Helga þetta, ok ætla menn þá trölltekna, ok vill nú engi verða til smalamennsku í þeirra stað, ok ferr svo, at Hrani býðst til þá um hríð. Nú ferr Hrani at smala, ok líðr hálfönnur vika, svo eigi berr neitt til tíðenda.

Eitt kvöld rekr hann fé langt fram á dalinn ok sezt niðr þar, sem hættir rekstrinum. Sækir hann svefn mjök. Kemr honum í hug, at þetta mun trauðliga sjálfrátt, stendr upp aftr ok hristir þetta af sér. En sem hann litast um, sér hann, hvar fét kemr aftr hlaupandi með ysi ok þysi miklum. Rennr nú nokkut af Hrana ómegin, ok nú getr hann at líta, hvar einhver óvættr hleypr eftir fénu. Nálgast nú þetta skjótt. Er þat at sjá tröllskessa ferlig. Stígr hún á í fyrir, en þjóhnappar berir. Ok er hún kemr þar, sem Hrani var, staldrar hún við ok mælti: "Heill þú, Hrani hringr, ok muntu bíða mín."

Hringr mælti: "Svo er víst, eða hvat heitir þú, eða hvar eru hýbýli þín?"

Hún segir: "At litlu kemr þér þat at vita. Ek heiti Nípa, ok erum vit systr þrjár ok vinnum fyrir föður okkar í kör. Er ek þeirra elzt, en móðir okkar er dauð. Atsetr eigum vit í Fljótsdal hér fram. Höfum vit verit þar tólf ár, ok mun mönnum víða nálægt hafa þótt sik vanta á haustum fé ok hross. Hefi ek nú sótt tvo smalamenn Helga króks, ok nú ætla ek at bæta þér við ok hafa til snæðu á morgun. Hefir þó föður minn illa dreymt til þín, ok held ek öfugt orðit fyrir honum um drauma, þar hann á nú fáar vikur eftir ólifat."

At því mæltu ræðr hún á Hrana, en hann nær hryggspennu yfir um hana undir höndum. Þrýsti hún þá svo fast at handleggjum hans ok búk öllum, ok varð hann nær aflvana fyrir henni. Verst hann fyrir henni um hríð, en hún sækir at koma honum undir sik, ok nú hrekjast þau um bala nokkurn ok færast at steini einum, er þar stóð. Þat finnr hann, at hún vill koma honum á steininn. Ok er hún kemr at honum, bregðr hann svo hart við, at henni verða hendr lausar, ok snýr hún þá bakinu við steininum. Neytir hann nú orku ok rekr hana aftr á bak á steininn ok hryggbrýtr hana.

Þá segir hún: "Svo mun fara sem móðir mín heitin sagði, at vit mundum allar af einum manni drepnar verða. Hefir þú nú yfirunnit mik, ok muntu þar af hrós hafa."

Vill nú Hrani eigi heyra lengr raus hennar, en gat þó eigi at gert, því hún hélt honum svo fast at sér, at eigi mátti hann hræra nema höndum. Brýst hann nú um, þar til hann losnar. Hefir hún þá rifit af honum klæði hans. Ok nú hleypr hann þangat, sem sverð hans var, sem hann hafði misst í tuski þeirra. Grípr hann þat ok höggr haus af henni, hverr, þá lauss var orðinn, geispaði hann upp á Hrana, svo hann féll í óvit af gufu þeirri, er úr honum gaus. En eftir litla bið raknar hann við ok er þá stirðr mjök. Gengr hann svo heim í selit ok leggst niðr.

7. kafli - Heimkoma Hrana

Um morguninn, er griðkonur vóru á fótum, sjá þær, at fé er við stöðul, en Hrani liggr í hvílu, ok ætla þær hann muni hafa vakat hjá því um nóttina ok heim komit þegar fyrir rismál. Nú liggr hann allt til hádegis. Svo ríss hann upp. Sjá þær þá klæði hans víða rifin í sundr. Nú lætr hann taka hross eitt, er þar var nálægt, ok ríðr heim til Helgastaða, finnr nú Helga. Fagnar bóndi honum vel ok spyrr tíðenda. Hrani segir sem orðit var frá öllum viðskiptum þeirra Nípu ok sín. Þykkir Helga mikils um vert ok þakkar Hrana með mörgum fögrum orðum framgöngu sína. Sýndi Hrani, hversu hún hafði rifit af honum klæði, ok svo var hann víða blár ok marinn ok hold hans í hnykla saman hlaupit.

Nú er sem fyrr, at engi vill til smalamennsku verða í Krókseli. Er svo fært heim ór selinu. Berr nú eigi til tíðenda at sinni framar. En um haustit fara menn í fjallgöngur ok fjárleit. Er þar Hrani einn með öðrum.

8. kafli - Þeir Hrani unnu á tröllum

Maðr er nefndr Sölvi. Hann bjó á Stóruvöllum í Bárðardal. Hann átti son, er Einarr hét. Hann var sterkastr ungra manna, er þar uxu upp. Þá bjó Höskuldr halti at Hofgörðum í Rangárdal. Hans sonr var Gestr krúna, mikill maðr ok sterkr. Hann gekk næst Einari um afl ok þroska, ok var vel með þeim. Hann fór ok einn í fjárleit með hinum. Fylgjast þeir svo at, Hrani, Einarr ok Gestr, ok ætla sér at ganga Fljótsdal. Sem þeir koma fram eftir honum, gerir þoku með fjúki ok því næst hríð svo ákafa, at hvergi sá frá sér.

Hrani segir til sinna manna: "Nú skulum vit hér at setjast ok bíða þess, at höndum kemr."

Ok svo gera þeir, ryðja nú saman grjóti, er nóg var, ok gera sér skjól, setjast svo þar at. Ok er þeir eru at setztir fyrir litlu, ferr Einarr at líta út. Sér hann, at hríð minnkar nokkut, ok nú gerir hann at líta, hvar tvær skessur hlaupa, megins stórar, ok stefna at byrgi þeirra. Hann segir þetta félögum sínum, en Hrani brá við ok hleypr út samt hinir tveir með honum. Í þessu eru þær komnar, ok ræðst önnur á Hrana, en önnur snýr at Einari.

Nú er at segja frá atgangi Hrana ok skessunnar, at þau sviptast lengi. Finnr hann, at hún hefir afl miklu meira hinni. Bregðr hann henni nú til sniðglímu, ok verðr hún at falla, svo hann er ofan á henni. Hefir hann engi ráð at fyrirkoma henni, nær þó um síðir til hnífs í belti sínu ok bregðr honum á háls hyrju, svo nú belgdi blóðit upp um hann, en hún hélt honum föstum at sér. Getr hann nú um síðir losat sik, stendr nú á fætr ok sér, at hin skessan er búin at koma hinum báðum undir sik. Grípr hann nú undir kjálka hennar ok setr hnén við hrygginn ok brýtr hana svo á bak aftr, en í því hljóp úr henni svo vond gufa framan í hann, at hann rauk út af ok vissi ekkert af sér um stund. En Einarr komst nú undan henni ok náði sverði Hrana ok hjó af henni hausinn, en hún hafði bitit Gest á barkann áðr, ok var hann dauðr. Ferr nú Einarr at vita, hvort Hrani er lífs, ok raknar hann þá við. Var honum mjök óþægt. Sækir nú Einarr vatn ok gefr honum. Svo batnar Hrana smám saman víman. Birtir nú hríðina, ok kemr gott veðr. Vóru þeir þar um nóttina, ok daginn eftir dysja þeir Gest ok þær í öðrum stað. Heita þar síðan Skessudysjar.

Eftir þetta fara þeir at leita hellisins, ok um síðir koma þeir at gljúfrum nokkurum. Var þar hamarr stórr ok illt atgöngu. Sjá þeir undir hamrinum, hvar skugga bar á í einum stað. Klifra þeir nú ok vaða þangat. Er þeir koma þar, eru þar dyrr ok hurð í hálfa gátt. Ganga þeir nú í hellinn ok inn eftir honum, þar til þeir finna enn nú dyrr ok járnhurð fyrir. Nú heyra þeir stórt hrot, svo eigi þóttust þeir þvílíkt heyrt hafa. Leitast þeir svo við at komast inn ok geta eigi, ganga svo báðir á hurðina í senn sem vaskligast, þar til hún hrökk upp. Var þar nú bjart nokkut sakir glugga, er á berginu var austan til. Í því vaknar karlinn, ok var hann næsta stórr ok illúðligr.

Hann spyrr, hvat um sé hark þetta ok sagði: "Hefði gesta von verit hér, þá hefði ek sagt mannaþef í helli mínum, ok ills hafa mér gefizt draumar í dag, eða hversu gekk ykkr reisan, ok færið þit mér höfuð Hrana?"

Þat þóttust þeir vita, at karl mundi blindr vera. Hleypr nú Hrani inn ok rekr sverðit undir hönd honum, svo gegnum hann stóð, en karl brá við skjótt ok steyptist fram úr fletinu, en Hrani brá sér undan, ok brýzt karl um, svo allt skalf ok gekk úr lagi, er fyrir varð. Drapst hann svo um síðir.

Fór þá Einarr inn fyrir hann, ok könnuðu hellinn, hvar þeir fundu marga gripi í gulli ok silfri, báru nú úr hellinum, svo sem þeir gátu komizt með. Gekk þeim illa þaðan at fara. Lágu þeir þar nærri um nóttina eftir.

En um daginn eftir fóru þeir til baka með bagga sína. Enga lifandi skepnu sjá þeir á leið sinni ok gengu síðan heim. Nú segja þeir Helga ok öðrum mönnum frá ferðum sínum. Þótti öllum mönnum mikils um vert ok lofuðu hreysti Hrana. Mikit fé vantaði menn um haustit, ok héldu allir, at tröll þessi hefðu tekit þat, þó þeir fóstbræðr yrðu eigi varir við. Líðr nú svo þessi vetr, at eigi berr til tíðenda.

9. kafli - Draumr Hrana

Nú sem vora tók, kemr Hrana í hug, at framameira sé at fara utan ok kynna sér önnur lönd, höfðingja ok siðferði.

Þat var einn morgun fyrir uppstöður, at hann svaf svo sem aðrir í hvílu sinni, ok dreymir hann, at hann sé úti staddr í túni á Helgastöðum. Hann lítr mann gamlan, en þó vænligan á velli, þykkist nú heilsa honum ok spyrja at nafni.

Komumaðr tekr vel kveðju hans ok kveðst Þórir heita. "Óspurt þekki ek þik," segir komumaðr. "Þú heitir Hrani ok ert dóttursonr minn. Stendr þú helzt til þess at verða sómi ættar þinnar bæði kurteisis ok atgervis vegna, eða hvat vinnr þú hreystiligt ok hrósvert hér í plássi framar en komit er? Nú er eigi ólíkligt, at þik fýsti hér eftir at koma í önnur lönd ok freista, hvat þar liggr fyrir þér eða hvat þú kannt þar til frægðar vinna."

Ok urðu nú Þóri ljóð af munni:

Þér verðr frami. Farðu,
fljótr at hildar mótum,
Fjörgynjar frá ofbergi
flotnum á byrgota.
Herteits harða snæra
ok hryðja þíns tugviðar
fellir sæmána fjallit
fólka á þóftu kjálkum.

Illvættum hefir hallat
hreysti þín, börr ljóss Rínar.
Galta hels gin í veltir
ok glópum þeim með hljópu.
Ágang mun eins víkingum
orka Hrani bana
bandgoðs í bráðum vindi
ok blik sjóðs fága mikit.

At svo mæltu hvarf Þórir, en Hrani vaknaði ok mundi vísurnar. Segir hann nú Helga frá draumnum.

Helgi mælti: "Nógu er líkligt, at svo gangi þér í eftirtíð sem hann lét þik skilja í drauminum, ok mun láta föður þinn vita um þessi efni."

Hrani kvaðst nú svo gera vilja, ok skildu þeir svo talit í þat sinn.

10. kafli - Hrani ok Einarr bjuggust til utanfarar

En stuttu eftir þetta ríðr Hrani til Lundarbrekku ok kemr at máli við föður sinn, segjandi honum fyrirætlan sína, einnig draum sinn ok fyrirspá móðurföður síns um eftirkomandi hagi sína, - "eða hvat viltu, faðir, leggja til þá?" segir hann.

Egill svarar líkt sem Helgi, at eigi sé ólíkligt, at honum gefist vel áform þetta, - "ok mun því bágara at letja þik þess sem afi þinn hefir spát betr fyrir þér, því svo ræð ek vísur hans sem hugr karls sé vel til þín ok hann viti fyrir þér liggja nokkura gæfu. Þykkir mér nú eigi síðr gegna, at þú hvetjir Einar Sölvason til utanferðar með þér. Þit eruð báðir efniligir ok vel færir, þó nokkuru sé at mæta. Þat er ok lífvænligra fyrir tvo jafnröskva sem þit eruð at taka far hjá ókenndum skipverjum eða vera meðal margra ókunnigra heldr en einn ókenndr sé hjá mörgum ókenndum, hvat sem til kann bera, ok mættuð þit halda saman, þar til ykkr fáið vel niðr komit. En ætlan mín er þat, frændi, at eigi munum vit Sölvi sjá ykkr aftur né þit til Íslands koma síðan. Nú vilda ek fá þér svo farkost, at þér þætti sem meðtekit hefðir arfhlut eftir okkr móður þína, þótt eigi aftr kæmir."

Hrani gladdist nú við lofun þessa ok þakkaði föður sínum blíðliga. Skilja þeir nú at svo mæltu. Ferr nú Hrani þat fyrsta at hitta Einar ok segir honum ráðagerð sína ok tillögur föður síns. Einari leizt vel á þetta fyrirtæki ok kveðst vilja með honum fara. Nú kemr Hrani heim til Helgastaða ok segir Helga allt, hvat til hafði talazt með þeim feðgum ok Einari um utanferð þeirra ok at faðir sinn hafi spát sér, at eigi mundi hann aftrkvæmt eiga til ættjarðar sinnar né heldr Einarr.

"Þá hugsum vit Egill samt um sama," segir Helgi, "ok mun þar skilja með þér ok mér sem ykkr feðgum. Verðr mér at þér söknuðr, því þú hefir oft ok vel hjá mér verit, ok slíkir menn eru eigi hér í plássi sem þit Einarr at hreysti ok listum, en þó kemr mér eigi til hugar at hamla ykkr í þessu, því til meiri frama ok ríkdóms kann ykkr þetta at koma sem fleirum öðrum."

"Vel talar þú um þetta," segir Hrani, ok slitu svo talit.

11. kafli - Þeir Hrani tóku sér far með Kaupa-Rauði

Rauðr er maðr nefndr, suðreyskr. Hann var í kaupferðum gjarnan ok hafði ýmissa landa vöru. Var hann því auknefndr Kaupa-Rauðr. Hann kom þetta sumar á Skjálfandafjörð snemma. Tvö skip kómu ok undir eins á Eyjafjörð.

En sem Bárðdælingar frétta skipakomu, fara þeir samt aðrir úr nálægum takmörkum at finna kaupmenn. Urðu nú menn beggja megin Skjálfandafljóts fleiri fúsir til at finna Rauð kaupmann en hina, er fyrir innan at kómu, því betra orð fór af honum ok vöru hans. Kómu þeir Hrani ok Einarr ásamt öðrum á fund Rauðs, ok var þat skjótt, at þeir réðust í far með honum, því þeim leizt spakliga ok vel á manninn, þó skipverjar hans væru flestir á annan hátt ok eigi svo þæglyndir.

Nú gerði Egill son sinn úr garði, svo sem hann hafði lofat, ok fekk honum mikinn farkost samt ýmsa gripi ágæta, ok þurfti þar eigi at segja, at hann hefði skort á skotsilfri. Þeir Egill ok Helgi fylgdu þeim Hrana ok Einari til skips ok skildu svo við þá með mörgum góðum hjartans óskum.

12. kafli - Þeir Rauðr kómu til Suðreyja

Skömmu eftir þat Rauðr hafði lokit kaupsýslan sinni ok var til búinn, var þat, at þeim gaf burt byr, ok létu þeir í haf. En þat varði eigi lengi, þar til meðbyrr þeirra tók at minnka. Áttu þeir austr langsaman, þar útivist varð löng ok þver. Gengu nú Íslendingar vel fram í því verki. En sem Rauðs menn sáu

yfirburði þeirra ok at suðreyskir mundu eigi margir ná til jafns við þá at afli ok þrekvinnu, tók at kvikna í þeim öfund við fóstbræðr. En bæði var, at þeir tveir héldu ætíð saman ok skildu aldri, líka höfðu þeir velunnan kaupmanns, því réðu skipsmenn aldri á þá, hvorki í vopnaskiptum eða öðrum atvikum stórfelldum.

En eitt sinn, þegar Rauðr heyrði á illyrði manna sinna til fóstbræðra, þá mælti hann: "Þat mun verða í fyrsta sinn ok síðasta, at ek kem til Íslands ok íslenzkir verða á fari með mér. Því vildi ek óska af ykkr, skipverjum mínum, at vera eigi svo áleitnum við þessa menn, einkum þar þeir hafa sýnt alla þægð ok spaklæti, síðan þeir kómu í samför vora. Annars held ek þér hafið bæði mik ok þá til mótparta."

Eftir þetta bar allt minna á hnýfilyrðum Rauðs manna.

En um haustit skammt fyrir vetrnætr náðu þeir Suðreyjum. Var kaupmanni þá vel fagnat heim komnum, ok mæltu sumir, at suðreysku skipverjunum ok Íslendingum væri mál at skilja.

13. kafli - Frá Signýju ok Ölrúnu ok þeim fóstbræðrum

Þat er at segja frá fóstbræðrum, at þat þeir tóku vetrvist með þeim manni þar, er Högni hét, hánefr at viðrnafni. Hann átti konu þá, er Geirþrúðr hét. Þau tóku vel við gestum. Þeir sýndu sik óáleitna ok þæga hverjum manni. Hjónin áttu þá dóttur, er Signý hét. Var hún hart nær gjafvaxta orðin, fríð ok björt á hár ok hörund, svo hún tók fram öðrum meyjum þar í grennd. Var hún ok nefnd ljósbrá at tilnafni. Brátt fannst þat, at Hrana var orðit kært til hennar, ok hún tók því með kurteisi ok blíðu.

Í húsum Högna hánefs vóru ok tvær mæðgur. Hét sú eldri Sunnefa, in yngri Ölrún, sem þá var nýfulltíða. Hún var sá annarr kvenkostr, sem næst gekk Signýju at raun ok sjón, ok sannaðist á henni þat þeir gömlu höfðu mælt um England í samstæðum, at þar væri stúlkur fríðar, en þær mæðgur vóru enskar at ætt. Gautr hét maðr Sunnefu ok faðir Ölrúnar, kallaðr inn stórhenti. Hann var eftir í Englandi ok synir þeirra hjóna, sem þá vóru fulltíða flestir.

Þat bar við þat sumar, er þeir Hrani ok Einarr kómu til Suðreyja um haustit, at víkingr nokkurr, Grímr at nafni, auknefndr járnkarl, tók strandhögg í einum stað við England. En sem hann kom á heimili Gauts stórhenta, er þar varð á vegi fyrir honum ásamt öðrum fleiri, var eigi bóndi né synir hans heima ok fátt annarra karlmanna. Feðgar höfðu farit þann tíma at heimboði upp í landit í einhverjum stað. Mæðgur vóru eftir heima með tvo eða þrjá karlmenn, en þeir flúðu, nær þeir sáu til Gríms ferða, en hann ok lýðr hans tóku mæðgur í burt með sér samt allan bezta kost ok nýtiligustu hluti úr bænum, er þeir girntust eiga, samt öðru herfangi, bæði kvenfólki ok karlmönnum ok fjárhlutum, er í grennd höfðu tekit.

Nú siglir Grímr járnkarl sína leið með þetta, en sem þeir kómu nálægt Suðreyjum, hugsandi at gera þar eins, þá mættu honum hermenn á þrem skipum. Höfðu eigi þessar herteknu kvensniftir af at segja, hverjir þar kómu í móti, utan sá hét Eysteinn harðverkr, er fyrir var. Sló nú í bardaga með þeim Grími. Féll hann ok skipverjar hans í þeirri orrustu. Var þá sagt, at hann svo seiðmagnaðr hefði verit, at engi járn mættu á hann bíta. Þeir Eysteinn tóku nú kvenfólk þetta af Grími föllnum ásamt miklu öðru herfangi, ok bar kvenfólkit sik alllítt, svo hermenn aumkaði yfir ok skutu þeim á land it fyrsta í Suðreyjum með nokkurum fjárhlut. Þá staðnæmdust þær mæðgur hjá þeim Högna ok Geirþrúði.

Einarr lagði mikla ást við Ölrúnu, ok undu þeir fóstbræðr vart annars staðar en hjá þeim stallsystrum. Var þar ok hver maðr vel til þeirra, ok líðr svo at sumarkomu.

14. kafli - Af framgöngu Hrana ok Einars

Bræðr tveir eru nefndir til sögunnar. Hét annarr Arnhöfði, en annarr Hildir, víkingar miklir ok óeirðarmenn, höfðu stundum berserksgang. Þeir herjuðu víða um útstrandir ok eyjar, svo fé ok fjör manna var í námi. Þeir stýrðu sínu skipi hvorr þeirra ok kómu nú at Suðreyjum fyrsta dag sumars. Þá var Kaupa-Rauðr búinn til burtsiglingar at vanda ok hafði boðit til drykkju heima hjá sér þeim fóstbræðrum, Hrana hring ok Einari, ásamt allmörgum þar innlendum. Eyjamenn sáu til skipanna ok at þau lentu þar, sem skip Rauðs var á floti, ok létu gestir þessir mjök óþýðliga. Var nú gengit í drykkjustofu Rauðs ok gesta hans með skipafregnina ok til getit, at vera mundu berserkirnir, Arnhöfði ok Hildir. Við þetta hljóðnaði Rauðr ok gestir hans nema Hrani ok Einarr.

Tekr nú Hrani til máls ok segir: "Sjá megum vit komendur, Einarr minn."

Einarr svarar: "Ef þú vilt koma út fyrir þá, mun ek eigi nenna eftir at sitja. Vildi ek nú, at eyjamenn hér nálægir hertu upp hugi sína ok fylgdu okkr, ef á liggr."

Gengu menn nú út at sjá til hafnarinnar, ok leizt þeim svo á sem til var getit. Var því safnat strax mönnum af þeim Hrana ok Einari úr næstu stöðum. Víkingana bar nú mjök brátt at þar, sem Rauðr kaupmaðr var ok hinir allir. Höfðu þeir eigi orðit varir við manna ádráttinn, fyrr en þeir kómu at garði þeim, er fólkit stóð undir. Var þar Rauðr kaupmaðr, þeir tveir Bárðdælingar ok átján menn aðrir. Vóru þá þeir tveir íslenzku vígligastir af öllum þeim.

Með Rauði var ætíð maðr sá, er Þórðr hét, ágæt bogaskytta, svo jafnslyngr maðr var þar ekki í þeirri list. Var hann því Dal-Þórðr kallaðr. Nokkurir vóru þar aðrir, er af honum höfðu lært, en kunnu þó eigi til jafns við hann.

En sem berserkir kómu ok sjá flokkinn alvopnaðan hinum megin garðsins, segir Arnhöfði: "Hræddir eru nú mýslingar, eða hví standið þit hér í hnappi, eyjamenn? Vit bræðr, Arnhöfði ok Hildir, erum komnir at sækja þik heim, Kaupa-Rauðr. Þú ert atfangamaðr mikill, ok muntu taka vel við gestum,"

"Svo vildi ek við ykkr taka sem þit leitið mín," sagði Rauðr.

"Nú færðu þína vöru selda strax í dag," sagði Hildir.

"Líkt vil ek úti láta ok þat inn er lagt," segir Rauðr.

"Eigi skortir okkr bræðr," segir Arnhöfði. "Hefi ek þat sverð í hendi, er heitir Grásíða, en Hildir, bróðir minn, þat, sem heitir Svaf."

Tóku þá bræðr að láta æsiliga ok grenjuðu. Þeir Hrani ok Einarr gengu þá fyrir garðsendann alla götu at þeim bræðrum.

"Við mega menn skiptast, þó lægra láti," segir Hrani.

Arnhöfði snýr þá at honum, en Hildir at Einari. Höggr Arnhöfði í skjöld Hrana, en tók eigi á. Hrani hjó aftr ok klauf skjöld fyrir Arnhöfða. Í annat sinn hjó Arnhöfði, ok nam höggit þriðjung af skildi Hrana, en eigi særðist hann. Hrani hjó ok í annat sinn. Kom þat högg á öxl víkingsins ok nam frá síðuna hægri með handleggnum, ok segir eigi framar af honum.

En sameign þeirra Einars ok Hildis gekk svo, at Hildir hjó í skjöld Einars ok klauf hann í fyrsta bragði. Einarr hjó aftr til Hildis ok nam lítit af skildi hans. Berserkrinn hjó aftr til hans, en hann brást undan, snerti þó oddrinn lærit, svo nokkut særðist, en sverðit gekk í völlinn á kaf, en Hildir laut eftir þessu

jötunliga höggi. Á meðan hjó Einarr á háls honum, svo af tók höfuðit, ok er hann líka úr sögunni sem hinn.

En á meðan þessi víg gengu af, mættu eyjamenn fyrir hinum, ok tók brátt til at berast á þá. Skaut þá Dal-Þórðr ok aðrir bogmenn margan skelmi til bana. En sem þeir Hrani ok Einarr höfðu fellt bræðr, urðu þeir stórhöggir ok mikilvirkir við þá eftir vóru, ok réttu þeir brátt hlut manna sinna. En er þat sáu þeir eftir vóru á skipunum, sem bæði vóru allmargir ok harðsóttir, gengu þeir á land ok lögðu at Suðreyingum. Tóku Íslendingar vel ok drengiliga við þeim. Bogmenn spöruðu þá eigi heldr skotin. Harðnaði þá orrustan at nýju. Tóku þá hinir aðrir eyjamenn at særast ok falla. Varð þeirra framgangr linr. En þeir Hrani ok Einarr drápu skipsmenn, þar til eigi vóru nema fjórir eftir, en þeir vildu flýja til skips. Fóstbræðr vörðu þeim þat, þar til engi stóð eftir síðast. Var þá dagr á enda. Hafði orrustan staðit frá því fyrir miðdegi. Féllu þar allir þeir, er at kómu, tuttugu ok átta tals, en af suðreyskum sjö. Lítit er getit um atgerðir Rauðs kaupmanns, þar hann var eigi bardagamaðr. Vóru nú fóstbræðr eigi stórum sárir, en ákafliga lúnir ok móðir.

Fóru þá menn at sofa um nóttina, en um morguninn snemma fóru þeir fram á skip bræðra ok tóku þar herfang mikit í gulli ok silfri, gersemum ok dýrendis klæðum, en aðrir dysjuðu val. Nú lögðu þeir Kaupa-Rauðr ok Högni hánefr þat til, at þeir fóstbræðr skyldu mestan hluta herfangsins eiga ok þeim næst þrír aðrir, er bezt lið höfðu sýnt, ok svo varð. Lofuðu nú allir mjök framgöngu Íslendinganna ok kváðu þar mundi allra manna fé ok fjör týnzt hafa fyrir víkingum, hefði eigi þeir svo vel dugat. Vóru nú Bárðdælingar kátir ok drukku lystugt eftir allan þenna fjárfeng.

Kvað nú Hrani fram komna vísnaspá afa síns fyrir sér í drauminum forðum.

15. kafli - Hrani staðfestist í Suðreyjum

Fám dögum eftir þetta sigldi Rauðr. En næsta dag eftir kom skip til eyjanna. Vóru þat inir ensku at sækja kvenfólk sitt, því þeir fréttu, at þat var í Suðreyjum heilt ok lifandi. Fór þá Einarr til Englands með þeim mæðgum, ok lýkr hér frásögn um hann.

Þat er at segja nm Hrana, at Signý elskaði hann því meir sem hún sá, at hann var öðrum frægri. Hafði hann þat í ráði við hana at sigla til fleiri landa ok verða víðar kunnugr, en hún latti hann þess ok kveðst eigi mega sjá af honum.

"Er ok annat tvennt," segir hún, "at hvorki vinnr þú meir annars staðar til frægðar en hér, ok líka þarf þín við í þessu takmarki."

Féllst hann þá á ráð hennar ok gekk hann þá at eiga hana þetta sumar. Samvist þeirra varð góð ok löng. Hann var mjök vinsæll maðr ok stórauðigr, því framar sem honum jókst þar aldr ok hann vann meir ok meir til hvorstveggja, því ætíð, þegar at víkinnar kómu, var hann fremstr í flokki til at afstýra þeim ok eyða, hvar til hann hafði ok stóran styrk of þeim tveimr skipbrotsmönnum, er hann eitt sinn hjálpaði þar við eyjarnar, sem nefndir eru Björn breiðskeggr ok Þórir fimi, báðir íslenzkir. Þeir fylgdu Hrana ævilangt eftir þat. Hann hafði tekit þá af skipbroti þeirra.

Hrani kom eigi til Íslands aftr, svo sem faðir hans hafði spát. Þau Signý áttu eina dóttur. Hallveigu at heiti. Fleiri barna getr eigi, sem menn viti upp á víst.

Hrani andaðist á sóttarsæng, þá gamall var orðinn. Hafði hann átt sjö bardaga í Eyjum fyrir utan þann, sem hann felldi Galta ok þræla hans, áðr hann sigldi. Ok endar hér þann veg sögu af Hrana hring Egilssyni.